

ЕПІЗООТІЯ (від *epi...* й грец. $\xi\psi\omega\nu$ — тварина) — поширення **інфекційної хвороби** тварин на значній території. Епізоот. є ящур, класична чума свиней, чума великої рогатої худоби, пастерельоз, хвороба Ньюкасла тощо. Необхід. умовами виникнення Е. є наявність джерел збудника інфекції (хворі тварини, мікробносії), механізму його передачі та сприйнятливих тварин. Згасання Е. відбувається в міру збільшення в стаді імун. тварин та внаслідок проведення комплексу протиепізоот. заходів відповідно до діючих інструкцій і вимог Міжнар. епізоот. бюро і ВООЗ. Простішими формами вияву епізоот. процесу є спорадія й ензоотія, а найвищим ступ. його інтенсивності — панзоотія. Спорадія (від грец. $\sigma\pi\epsilon\iota\rho\omega$ — сію, розсіваю), або спорадичний (поодинокий) випадок захворювання, є найнижчим ступ. інтенсивності епізоот. процесу, коли на певній території мають місце поодинокі випадки захворювання тварин і між ними важко або неможливо встановити зв'язок, вони виникають незалежно один від одного й не пов'язані з одним і тим самим джерелом збудника інфекції (правець, актиномікоз, злаякісна катарал. гарячка). При ензоотії (від *en...* і грец. $\xi\psi\omega\nu$ — тварина) спалах інфекц. хвороби обмежений певною територією (окреме госп-во, ферма, населений пункт, природне угіддя), за межі якої, як правило, збудник не поширюється. Серед ензоот. захворювань — ешерихіоз, сальмонельоз, дипло-, стрептококоз телят, поросят, ягнят, птиці та ін. тварин, що виникають у результаті порушення технологій утримання, годівлі тощо. При панзоотії (від грец. $\pi\alpha\nu$ — усе і $\xi\psi\omega\nu$ — тварина) інфекц. хвороба швидко поширюється в довір'ї й охоплює території багатьох країн і навіть континентів. Остання панзоотія вірусу ящура (варіант A_{22}) на території України та всіх країн Європи, крім Великої Британії, зафіксована 1965–68 (поширився з Азії). Панзоот. також є високопатогенні штами вірусів афр. чуми, везикуляр. екзантеми свиней, чуми великої рогатої худоби та ін.

Нині відомо понад 1500 інфекц. захворювань, із яких

бл. 500 — особливо небезпечні, бл. 150 — спільні для людини і тварин. Останні за джерелом інфекції поділяють на зооантропонози (збудник передається від тварини людині) й антропозонози (збудник передається від людини тварині). Такі хвороби **епізоотологія** вивчає спільно з **епідеміологією**, що забезпечує розроблення й удосконалення заходів профілактики та ліквідації інфекц. захворювань як серед тварин, так і людей. У межах міжнар. співробітництва Міжнар. епізоот. бюро вимагає від країн надання своєчас. достовір. інформації у разі появи карантин. хвороб — афр. та класич. чуми, везикуляр. хвороби свиней, везикуляр. стоматиту, віспи овець та кіз, інфекц. (контагіоз.) плевропневмонії великої рогатої худоби, катарал. гарячки овець, хвороби Ньюкасла, сибірки, чуми (високопатоген. грипу) птиці, чуми великої рогатої худоби, дрібних жуйних — та сприяє проведенню протиепізоот. заходів. Незважаючи на значні досягнення в специфіч. профілактиці інфекц. хвороб, епізоот. ситуація з туберкульозу та лейкозу великої рогатої худоби нині значно погіршилася. У Великій Британії серед худоби виявлено модифіков. білок — пріон, 1986 хворобу визначено як губчасту енцефалопатію великої рогатої худоби. 1997 у Гонконзі виник новий варіант пташиного збудника грипу H_5N_1 , який має тенденцію до знач. поширення. Складною є ситуація з сапрофітами, які активно змінюють адаптивні властивості у бік паразитизму. Останнім часом спостерігають зростання кількості емерджент. та екзотич. інфекцій серед тварин.

Рекомендована література

1. Литвин В. П., Олійник Л. В., Корнієнко Л. Є. та ін. Факторні хвороби сільськогосподарських тварин. К., 2002;
2. див. також Епізоотологія.

В. П. Литвин

Бібліографічний опис:

Епізоотія / В. П. Литвин // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-17933>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).